

Til Spørgsmaalet om Betleri og Løsgænger.

(Foredrag ved Underretsdommerforeningens Møde
den 27de September 1902).

Af Borgmester Kampmann.

Spørgsmaalet om Løsgænger og Betleri — paa Dagsordenen betegnet med Fællesnavnet »Vagabondage« — er saa stort og omfattende, at der selvfølgelig ikke kan blive Tale om en blot nogenlunde udtømmende Behandling deraf i den korte Tid, der kan levnes hertil paa vort Møde, men jeg ønsker ogsaa kun at slaa fast, at den nuværende Tingenes Tilstand lige over for Vagabonder er uholdbar og uforsvarlig, og at der derfor for os Underretsdommere er den stærkeste Opfordring til at raabe Vagt i Gevær for derved at give Stødet til, at denne Tilstand snarest mulig kan blive ændret.

Vi kende alle, hvorledes Livet Aar for Aar tegner sig for den professionelle Vagabond — og kun om ham eller i alt Fald væsentligst om ham er der jo Tale — Afsoning af Straf i Fængsel eller paa Tvangsarbejdsanstalt, Ophold paa Fattiganstalter, kortere eller længere Tids Frihed som den færende Svend i hel- eller halvdelerisk Tilstand, og saa atter Fængsel med den samme Historie om igen, et stadigt Kredsløb, indtil Stakkelen til sidst i fuldstændig havareret Tilstand ender paa Fattiggaarden, hvis han da ikke forinden, som meget ofte, er død af Delirium eller Lunge-

betændelse eller anden Sygdom, fremkaldt ved det vagabonderende Liv.

At den professionelle Vagabond gør sig skyldig i et strafbart Retsbrud ved ikke at efterkomme den Forpligtelse, Samfundet stiller til ham, Forpligtelsen til at arbejde og ved lovligt Arbejde ernære sig og sine, er vel sikkert, men lige saa sikkert er det, at den Straf, der efter vor nuværende Lovgivning rammer ham, er — fra hvilket Synspunkt man end betragter Straf — ganske irrationel. Det samme kan sikkert siges om den professionelle Forbryder i Almindelighed: Straf i dens nuværende Skikkelse preller af paa ham, der uvægerlig efter endt Straffetid tager fat paa det gamle Forbryderhaandværk, men om de professionelle Betlere og Løsgængere gælder det dog maaske i særlig Grad, og det er i alt Fald kun disse, med hvem vi her beskæftige os. Jeg skal kun i denne Forbindelse henvise til, at den rette Behandling af professionelle Forbrydere bl. a. er fremdraget af Professor *Knud Pontoppidan* i en af ham nylig skrevet Artikel »*Homo delinquens*«^{*)}. Ogsaa fra et andet Synspunkt er den nugældende Lovgivning lidet heldig og rummer en Uretfærdighed derved, at Vagabondens Forsørgelseshjem i meget stort Omfang befries for at forsørge ham, der jo, naar han ikke er paa fri Fod, langt den største Del af Aarene forsørges i de Fængsler og paa de Tvangsarbejdsanstalter, hvori han udstaar sine Straffe. Dette vor Lovgivnings Standpunkt lige over for den professionelle Vagabond er sikkert ogsaa forældet, og saa vidt jeg — særlig ved at gennemgaa Motiverne til og de forudgaaende Forhandlinger for den norske Lov af 31. Maj 1900 om Løsgænger og Betleri — har kunnet faa oplyst, er det vist nu ellers overalt en Regel, at man søger at hemme Vagabondagen gennem det eneste virkelig virksomme Mid-
del, nemlig længere Tids Anbringelse i særskilte Arbejdsanstalter efter forudgaaet administrativ eller helst judiciel

^{*)} »Tilskueren« August 1902.

Afgørelse, et Middel, der synes lige anvendeligt over for alle professionelle Forbrydere, hvorpaa jeg imidlertid efter Emnets Begrænsning ikke skal komme ind. — Det er den nu nævnte Vej, man for 2 Aar siden er gaaet i Norge, hvor der samtidig med Loven om Løsgængerer og Betleri er udgaaet en ny Lov om Fængselsvæsenet og om Tvangsarbejde, og hvor der derhos i selve Loven om Løsgængerer og Betleri i et særskilt Kapitel er taget fat paa »Drukkenskab«, saaledes at man ikke har indskrænket sig til her at give Bestemmelser om Forhold, der ellers findes i Politivedtægter, men der er Bestemmelser, som særlig tage Sigte paa den forfaldne Dranker, idet der lige over for ham under visse Forudsætninger ikke blot kan være Spørgsmaal om frivillig Indlæggelse paa en Kuranstalt, men endogsaa om en Tvangsindlæggelse. Man har selvfølgelig ved disse Bestemmelser om Drukkenskab villet søge at stoppe den Kilde, hvoraf mange Forbrydelser og da ikke mindst Løsgængerer og Betleri flyde saa rigeligt. Hvorledes disse Love have virket i Norge, er det vel for tidligt endnu at have nogen fuldt begrundet Mening om, og Resultatet er under alle Omstændigheder mig ganske ubekendt, men Beretninger andetsteds fra, meddelte i Motiverne til den norske Lov, i hvilken Henseende der særlig kan henpeges paa en Beretning fra Belgien, vise bestemt hen til, at man her er kommet ind paa den rette Vej. Afspærringen eller Berøvelsen af Friheden i længere Tid er ikke at opfatte som en Straf, men som en Sikkerhedsforanstaltning ved Siden af denne, der træffes for at bøde paa den ufyldstgørende Straf, men nogen reel Betydning i Henseende til Foranstaltningens Iværksættelse har det neppe at fastholde denne Opfattelse. Paa hvilken Maade Iværksættelsen skal ske, er et Spørgsmaal, der kan løses forskelligt, hvilken Opfattelse der end lægges til Grund — bl. a. kan der jo blive Tale om Oprettelsen af Kolonier, hvor vedkommende beskæftiges med Jordarbejde — men herpaa skal jeg ikke komme nærmere ind. Kun skal jeg fremhæve, at Tvangsarbejdet selvfølgelig

ikke blot skal have det Maal at tvinge til Arbejde, men i første Række bør være et Middel til at bringe Personen paa Fode; han skal have Følelsen af, at han ikke forfølges som et Skadedyr, men at det først og fremmest gælder hans Menneskeværd, og at det for hans egen Skyld er i højeste Grad magtpaaliggende at omskabe ham til et nyttigt Medlem af Samfundet. Ej heller skal jeg dvæle længe ved den økonomiske Side af den anbefalede Foranstaltning, idet jeg i saa Henseende alene skal bemærke, at den selvfølgelig vil medføre betydelige Udgifter, der naturlig udredes af Statskassen med Tilskud af Forsørgelseskommunerne, men at der paa den anden Side vindes betydelige Summer ved Besparelse af de Omkostninger, som disse Personer nu gennem stadige Ophold i Fængsler og Arbejds- og Straffeanstalter foraarsage det offentlige, ligesom det i denne Forbindelse da ikke noksom kan fremhæves, at der gennem den Genvinding af disse Individuer for Samfundet, der opnaas ved den paa pegede Behandlingsmaade, ogsaa i økonomisk Henseende er vundet betydeligt.

Samtidig med at der sker en Ændring i hele Fremgangsmaaden lige over for Vagabonden, er der derhos Føje til at tage under Overvejelse, om der ikke maatte være Anledning til at søge en anden Ændring i Lovgivningen, nemlig i selve Begrebsbestemmelsen af, hvad der er Løsgænger, og hvad der er Betleri, eller vel rettere stælfbart Betleri. I sidstnævnte Henseende er vor nugældende Lovgivning — Lov 3. Marts 1860 — vist for streng, idet den straffer ethvert Betleri og derhos foreskriver samme Strafart herfor som for Løsgænger, og den norske Lov har da ogsaa — bortset fra Betleri i Forbindelse med Løsgænger — kun fastsat Straf for det sædvanemæssige Betleri og for Betleri, naar det sker offentligt eller fra Hus til Hus. At en alt for hensynsløs Forfølgning af ethvert Betleri let tvunger Individet ind paa større Forbrydelser, skal kun nævnes. Paa den anden Side er den Definition, som Lov 3. Marts 1860 giver af Løsgænger, neppe omfattende nok ved —

bortset fra Tilfælde, hvor Polititilhold foreligger — kun at betegne den som Løsgænger, der strejfer arbejdsløs omkring uden at kunne oplyse, at han er i Besiddelse af Midler til sit Underhold, eller at han i det mindste søger lovligt Erhverv. Herefter rammes for det første kun Omstrejfare, Landstrygere, og det er derhos endvidere saaledes, at Vagabonder, der aldrig arbejde og ikke heller kunne arbejde, og som maaske ikke i en Menneskealder have arbejdet, ved paa deres Omflakken af og til at søge Arbejde — desværre og mærkværdigvis altid forgæves — ret let undgaa at blive behandlere som Løsgængere. At der, som meldt, ved Overtrædelse af de i Loven nævnte Polititilhold kan fremkomme Løsgængeriforseelser, er ganske rigtigt, og herigennem kan der vel til Dels bødes paa Manglerne ved den almindelige Forskrift om Løsgænger, men det Faktum bliver dog tilbage, at en stor Mængde udprægede Løsgængere for Tiden undgaa Løsgængerstraf. I Norge har man da ogsaa — i rigtig Erkendelse af, at Arbejde og Lediggang ere modsatte Poler, og at Lediggang er Djævelens Hovedpude — søgt at give en noget anden Definition af Løsgænger, idet man betegner den som Løsgænger, der hengiver sig til Lediggang eller driver omkring under saadanne Forhold, at han formodes at ernære sig ved strafbare Handlinger, eller som under saadan sædvanemæssig Lediggang eller Omflakken ved sin herunder viste Opførsel volder Fare for den almindelige Sikkerhed. Man har her ved villet ramme ikke blot Landstrygere, men ogsaa Byernes Proletariat, som, om de end ikke kunne overbevises om at ernære sig ved strafbare Handlinger, dog regelmæssigt ere Lediggængere og ved Overfald eller deslige stadig true med Fare for Person eller Gods, altsaa de egentlige Bøller. Om dette Øjemed er naaet, ved jeg ikke, men det er utvivlsomt en rigtig Tanke at søge at tage Sigte paa Bølleuæsenet gennem Løsgængerilovgivningen og at søge at ramme Lediggængere, Dagdrivere, uden forudgaaende Polititilhold.

I hvilket Omfang det nu maa anses for rigtigt at reformere vor Løsgængerilovgivning og de hermed i Forbindelse staaende Forhold, maa jeg selvfølgelig lade staa hen, men det er min fulde Overbevisning, at vi uden en saadan Reform fremdeles ville kæmpe en ret haabløs Kamp mod vore professionelle Betlere og Løsgængere til vedblivende ubodelig Skade for dem og for Samfundet.

Det kan jo imidlertid maaske tage Aar, inden en saadan Reform opnaas, om der end for Tiden kan forventes bedre Betingelser for et mere frugtbart Lovgivningsarbejde end i mange Aar, og det Spørgsmaal kan derfor ikke lades ude af Betragtning, om der dog ikke allerede efter vor nugældende Lovgivning er et og andet at gøre lige over for Vagabondagen. Jeg kan da tænke mig, at der i første Række vil blive henpeget paa en bedre Politiassistance eller paa en fyldigere Udnyttelse af de tilstedeværende Kræfter, navnlig af Sognefogederne, og nægtes kan det ej heller, at det ad den Vej ved en systematisk »Jagen« af »Vildtet« vil kunne lykkes at faa indfanget ikke saa faa Løsgængere fremfor nu, hvorved sikkert vil være vundet en Del. Thi er det nu end, som af mig fremhævet, i og for sig lidet tilfredsstillende at anvende en Straf over for Personer, paa hvilke den forbliver virkningsløs, saa meget mindre tilfredsstillende, som disse herved forsørges uden Udgift for deres Fødekommuner, saa vil dog derigennem, at disse stakkels Individuer, der i Virkeligheden ere langt bedre tjente med Ophold paa Tvangsarbejdsanstalten end under aaben Himmel, gøres uskadelige i længere Tid end nu, den faste Stab af Løsgængere og Betlere formindskes i samme Omfang, som Tvangsarbejdsanstalterne fyldes mere og mere. Der er dernæst et andet Forhold, som det staar i Politiets Magt at ændre, og som efter min Mening i ikke ringe Grad fremmer Vagabondagen; det er Tvangssystemet. Thi selv om Tvangspasset ikke misbruges, hvad ofte sker, er det en for Vagabonden, der rejser med offentlig Understøttelse og ved Siden heraf ikke undervejs

forsmaar en liden Almissee, saare tiltalende Maade at rejse paa. Uvægerlig Nægtelse af Udstedelse af Tvangspas og i Stedet derfor Aflevering uden Barmhjertighed til Fattigvæsenet vil bidrage ikke lidet til at dæmme op for Strømmen af Vagabonder.

Men have vi nu end i Undladelse af Udstedelse af Tvangspas og i skærpet Polititilsyn et Vaaben i Haand imod Vagabondagen, er dette dog under de nuværende Love et noget tveægget Vaaben, og jeg vil derfor tillade mig at pege paa et Middel af mere tiltalende Natur, nemlig en anden Behandlingsmaade fra Fattigvæsenets Side af de professionelle Betlere og Løsgængere. Et Fænomen, der jo ikke saa sjælden møder os i de mindre Kommuner, er det, at den hjemsendte Vagabond, der efter udstaaet Straf afleveres til sin Forsørgelseskommune, straks eller dog efter enkelte Dages Forløb faar Tilladelse til at forlade den fædrene Hjemstavn for igen med Stav i Haand at begynde paa sin Omflakken — til Gavn for ingen andre end Forsørgelseskommunen, der let kan se sin Regning ved at lade Fuglen flyve, i Stedet for at holde den indespærret og have Bekostning med dens Underhold. At Forsørgelseskommunen ved saadan Fremgangsmaade tilsidesætter den Pligt, den har, til at understøtte og forsørge Personen, der ikke selv er i Stand til at forskaaffe sig det nødvendige til Livets Ophold, er formentlig uomtvisteligt. Men jeg tror ikke, at man kan blive staaende herved, og jeg vover at paastaa, at det offentlige med Hensyn til professionelle Betlere og Løsgængere har lige over for Samfundet en videre gaaende Pligt, der tilsiger, at slige Personer ikke maa undrages Fattigvæsenets Forsorg, uden at der haves betryggende Sikkerhed for, at de ere i Stand til at ernære sig paa lovlig Maade. Er dette rigtigt, maa det selvfølgelig kunne paavises, at Fattigvæsenet er udrustet med en til Forsørgelsespligten svarende Ret til, uafhængigt af den forsørgedes Begæring, at beholde ham til Forsørgelse, og saadan Lovhjemmel findes formentlig ogsaa i Fattiglovens §

39, for saa vidt det her hedder, at »ingen trængende uden Fattigbestyrelsens Samtykke maa forlade den Forsørgelsesanstalt, hvor han er anbragt.« Der er altsaa efter denne Opfattelse Tale om en paatvungen Hjælp og om en Tvangs-forsørgelse, der gaar i det Spor, som en ny Lov om Betleri og Løsgængerer bør følge, og da jeg ikke kan se rettere, end at der, hvis Fattigvæsenet overalt behandlede de professionelle Betlere og Løsgængere paa den angivne Maade, vilde være vundet betydeligt, skal jeg anbefale, at der rettes en Henvendelse til Ministeriet om at indskærpe Fattigvæsenet dets Pligt over for de nævnte Individer. At et Fattiglem uden Tilladelse kan forlade Fattiganstalten, og at ingen Fattigbestyrelse kan træffe Foranstaltninger, som absolut hindre dette, er jo noget ganske andet, men det vil altid have sin store Betydning, at saadan Tilladelse nægtes den professionelle Betler og Løsgænger, og at han ved desuagtet at gaa bort begaar en Overtrædelse, der vel nu efter Fattiglovens § 32 ikke kan paadrage ham Løsgængerstraf, men dog en disciplinær Straf, der kan være følelig nok.

Endelig skal det ikke lades uomtalt, at selve Befolkningen ved den kritikløse Given Penge ud til alle, der banke paa dens Døre, i meget væsentlig Grad understøtter Vagabondagen, og glædeligt er det derfor at se, hvorledes der hist og her har dannet sig lokale Organisationer, til hvilke enhver kan henvise Betlere og Løsgængere, saaledes at de gennem disse altid kunne opnaa Logis og Mad. samt efter Omstændighederne tillige Arbejde. Almindelig Udbredelse af slige Organisationer vilde tage Fodfæstet bort fra de professionelle Betlere og Løsgængere og maaske bidrage ikke lidet til at redde flere af disse for Samfundet. Man kan i saa Henseende søge Forbilleder i Udlandet og navnlig tage de af Pastor *von Bodelschwing* i Tyskland grundlagte Arbejderkolonier som Mønster.

Paa Grundlag af Oplysninger fra Statens statistiske

Bureau har jeg ladet udarbejde en tabellarisk Oversigt *) over Betlere og Løsgængere og disses Domfældelser juridiktionsvis i Aaret 1900. Af det saaledes foreliggende Talstof skal jeg tillade mig at fremhæve et Par Punkter.

Det ene er Forholdet mellem København og Provinserne. Af Personer, fødte i København, straffes godt 1 af

*) Heraf uddrages her følgende Oplysninger:
Domfældelser for Betleri i 1900: i København..... 747
i det øvrige Land . 1611
2358

Af de 1826 Personer, hvem disse Domme ere overgaaede, vare tidligere dømte for Betleri:

0 Gange	669	31—35 Gange	8
1 —	246	36—40 —	9
2—5 —	436	41—45 —	5
6—10 —	219	46—50 —	5
11—15 —	100	51—55 —	2
16—20 —	62	56—60 —	0
21—25 —	40	61—65 —	3
26—30 —	21	66—70 —	1

Altsaa 475 dømte over 5 Gange for Betleri; 919 af dem eller 50,33 % vare derhos tidligere dømte for andre Forbrydelser.

Deres Alder var:

Under 18 Aar	8	25—49 Aar	1178
18—24 —	320	over 50 —	320

De i København dømte Betlere udgjorde 0,11 % af Byens Befolkning, de uden for København dømte 0,01—0,08 % af Befolkningen uden for Byen, forskelligt efter Landsdelene, lavest i Aalborg Stift, højest i Lolland-Falster Stift.

Det samlede Antal kriminelle Domme..... 5857
deraf Domme i Justitssager 3499 eller 59,74 %
— — i Betlerisager 2358 — 40,26 .

I Aarene 1897—1901 vare 52 Ildebrande paasatte af Vagabonder.

hver 1000 Mennesker for Betleri og Løsgænger, medens Gennemsnittet i hele Landet kun bliver 1. for hver 16 à 1700 Mennesker og i Ribe og Aalborg Stifter ikkun 1 for hver 2500 Mennesker, men til Gengæld straffer København ikke blot sine egne der fødte Betlere og Løsgængere eller rettere et hertil svarende Antal, men omtrent 1 for hver 700 Mennesker. Det er saaledes en stor Fejltagelse, naar man har troet, at vi her i Provinserne forsørge en større Del af Københavns Ladegaardslemmer, end København paa den anden Side forsørger af Provinsernes Vagabonder, idet Forholdet tværtimod er det omvendte, hvorefter København altsaa lige over for Provinserne staar med Palmer i Hænderne.

Det andet Punkt, som jeg skal fremhæve, er, hvad der er oplyst om Antallet af *professionelle* Betlere og Løsgængere. At der til disse maa henregnes de 475 Personer, der have været straffede over 5 Gange for Betleri og Løsgænger, kan vel ikke omtvistes, og lægges hertil Halvdelen af de 436 Personer, der have været straffede mellem 2 og 5 Gange for Betleri og Løsgænger, hvilket vel tør være tilladeligt og korrekt, kunne af samtlige i Aaret 1900 straffede 1826 Betlere og Løsgængere uden Overdrivelse 700 herefter henregnes til den faste Stab af Vagabonder, der Aaret igennem hærgne Landet og intet som helst lovligt Erhverv drive i den Tid, de ere paa fri Fod. Forudsættes det nu, at dette er Tilfældet i Gennemsnit 4 à 6 Maaneder for hver, bliver Resultatet, at der til enhver Tid er 3 à 400 Personer, som udelukkende leve af Vagabondage. Erhverver hver af disse 1 à 2 Kr. pr. Hoved daglig ved Betleri, udkommer et Beløb af 525 Kr. eller med andre Ord: der gives aarlig i Almisser ca. 200,000 Kr. til ingen Verdens Nytte til professionelle Betlere og Løsgængere. Kommer nu hertil, hvad disse Individuer koste det offentlige, naar de ikke ere paa fri Fod, og at mindst 10 Ildebrande aarlig uden for København skyldes deres Virksomhed — hvorved 50 à 100,000 Kr. aarlig gaar op i Flamme —

vil det ses, at det efter den nuværende Ordning er en ret kostbar Historie at have disse Personer spadserende imellem os — bortset fra den Skræk og Uhygge, der følger i deres Spor.

Forhandlingerne sluttede med følgende Resolution:

»Forsamlingen udtaler:

- 1) at en Reform af Bestemmelserne i Lov af 3. Marts 1860 maa anses for paatrængende nødvendig og
 - 2) at der allerede under den nugældende Betleri-Løsgænger-Lov formentlig kan gribes kraftigere ind imod de professionelle Betlere og Løsgængere, ved at det indskærpes de kommunale Bestyrelser ikke at tillade saadanne at forlade Fattiganstalterne, forinden der haves betryggende Sikkerhed for, at de ville være i Stand til at ernære sig selv ved lovligt Erhverv, og ikke at hjælpe vagabonderende Personer paa anden Maade end ved at indlægge dem paa Fattiggaardene, eller helst, at det ved Lov befales, at Omkostningerne ved Betleres og Løsgængeres Afstraffelse betales af vedkommende Forsørgelseskommune, for saa vidt de straffede vare forsørgelsesberettigede her i Landet. Bestyrelsen bemyndiges til at foranstalte det i Anledning af ovenstaaende videre fornødne«.
-